

ÚJ SZABÁLYOZÁSOK A VERSENYJOG TERÜLETÉN

Előadás a Német - Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamaránál - 2001. január
Szerző: Dr. Grósz Katalin

1. A MÓDOSÍTÁS ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a "Versenytörvény") módosításáról szóló 2000. évi CXXXVIII. törvényt (a "Módosítás") az Országgyűlés 2000. december 19-i ülésnapján fogadta el és a Magyar Közlöny 2000. évi 129. számában, 2000. december 23-án került kihirdetésre.

A Módosítás indokolása szerint annak célja a versenyjogi szabályozás hatékonyságának javítása, a piaci verseny fenntartásának illetve fejlesztésének lehetőségét biztosító versenyjogi környezet fejlesztése a hatályos versenyjog alapvető rendszerének és rendelkezéseinek módosítása nélkül.

A Módosítás nem érinti a tisztességtelen verseny tilalmával kapcsolatban a Versenytörvény II. Fejezetében és a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolásának tilalmával kapcsolatban a Versenytörvény III. Fejezetében foglalt rendelkezéseket. A Versenytörvény IV. Fejezetében a gazdasági erőfölény fogalm meghatározása a tartalom lényeges érintése nélkül szerkezeti felépítését tekintve változik, egyébként ezt a Fejezetet a Módosítás ugyancsak nem érinti.

Jelentősebb mértékben módosul azonban a Versenytörvénynek a gazdasági versenyt korlátozó megállapodások tilalmával kapcsolatos IV. Fejezete, a vállalkozások összefonódását szabályozó VI. Fejezet és a Versenytörvény eljárási szabályokat tartalmazó számos rendelkezése.

Az előadás idejének szűkösségére tekintettel az előadás és az írásos összefoglaló egyaránt a teljesség igénye nélkül kizárólag a Módosítás legjelentősebb érdemi rendelkezéseit vizsgálja.

2. A MÓDOSÍTÁS HATÁLYA, ÁTMENETI RENDELKEZÉSEK

A Módosítás 49.§-ának (1) bekezdése szerint annak rendelkezéseit a kihirdetést követő második hónap első napjától, vagyis 2001. február 1-től kell alkalmazni. Azon versenykorlátozó megállapodások esetén, amelyek megkötésük időpontjában a Versenytörvény akkor hatályos rendelkezései szerint még nem minősültek tilosnak, de amelyek a Módosításban foglalt szigorúbb rendelkezések miatt már jogellenesek, a Módosításban foglalt rendelkezéseket a hatálybalépéstől számított egy évig, azaz 2002. január 31-ig nem kell alkalmazni.

Az ilyen típusú megállapodások esetén tehát a megállapodást kötő vállalkozásoknak egy év türelmi idő áll rendelkezésére ahhoz, hogy (i) megállapodásukat megfelelően módosítsák; (ii) a Versenytörvény 18.§-ának (1) bekezdésében biztosított jogosultság alapján kérjék annak megállapítását, hogy megállapodásuk a Versenytörvény 11.§-ában meghatározott tényállások szerint nem minősül jogellenesen versenykorlátozónak, hogy csekély jelentősége vagy az azt megkötő vállalkozások nem független volta miatt nem esik tilalom alá, vagy hogy a kormány által kibocsátott csoportos mentesítésről szóló kormányrendeletek valamelyike szerint mentesül

a tilalom alól; vagy (iii) a Versenytörvény 18.§-ának (2) bekezdésében foglalt kötelezettség alapján kérjék annak a Gazdasági Versenyhivatal általi egyedi mentesítését.

A fentiek szerint tehát a Versenytörvény szerinti bírság kiszabásával és a Ptk-ban a jogellenes szerződésekkel összefüggésben meghatározott semmisséggel kapcsolatos szabályokat 2002. január 31-ig nem lehet alkalmazni azokkal a versenykorlátozó megállapodásokkal kapcsolatban, amelyek a Versenytörvény megkötésükkor hatályos rendelkezései szerint nem minősültek tilosnak. Figyelemmel arra, hogy a Versenytörvény a versenykorlátozó megállapodásokkal kapcsolatos eljárások megindításával kapcsolatban határidőt nem tartalmaz, csupán azt állapítja meg a 78.§(1) bekezdésében, hogy a rendelkezéseibe ütköző magatartás esetén bírság kiszabására van lehetőség, célszerűnek tűnik a fent említett eljárásokat úgy időzíteni, hogy a Gazdasági Versenyhivatal által kibocsátandó határozat még a türelmi határidő lejárta előtt kiadásra kerülhessen.

3. A VERSENYKORLÁTOZÓ MEGÁLLAPODÁSOKKAL KAPCSOLATOS VÁLTOZÁSOK (VERSENYTÖRVÉNY IV. FEJEZETE)

3.1 A csekély jelentőségű megállapodásokkal kapcsolatos rendelkezések módosítása

Több tekintetben is szigorodik a versenykorlátozó megállapodások csekély jelentőségre hivatkozással történő mentesülése az általános tilalom alól.

(i) A piaci részesedés meghatározásának módosítása (Módosítás 2.§)

A Módosítás 2.§-a a Versenytörvény csekély jelentőségű megállapodásokat meghatározó 13.§-át módosítja. A módosítás jelentős tartalmi eleme az, hogy a piaci részesedés mértékének vizsgálata során nemcsak a megállapodást kötő feleket, hanem az azoktól nem független vállalkozásokat is figyelembe kell venni. A hatályos Versenytörvény 13.§-a szerinti fogalommeghatározás alapján ugyanis csak a versenykorlátozó megállapodást megkötő felek piaci részesedését kellett figyelembe venni attól függetlenül, hogy a tőlük nem független vállalkozások milyen súllyal rendelkeztek a releváns piacon.

(ii) A horizontális kartellekkel kapcsolatos speciális korlátozás (Módosítás 2.§)

A hatályos Versenytörvény alapján a csekély jelentőségű versenykorlátozó megállapodások az őket megkötő szerződő felek egymáshoz való vertikális vagy horizontális viszonyától illetve a megállapodás tárgyától függetlenül a piaci részesedés 10% alattisága miatt mentesültek a tilalom alól.

A Módosítás ugyanakkor különbséget tesz a horizontális és a vertikális kartellek között, amikor akként rendelkezik, hogy a megállapodás csekély jelentőségére hivatkozással nem mentesülnek azok a versenytársak közötti (vagyis horizontális) kartellmegállapodások, amelyek a vételi vagy eladási árak közvetlen vagy közvetett meghatározására vagy a piac versenytársak közötti felosztására irányulnak.

A Módosítás tehát a csekély jelentőségű megállapodásokat differenciálja egyrészt a megállapodást megkötő felek egymáshoz való viszonya, másrészt pedig a megállapodás

tartalma szerint egyaránt. Ebből tehát az következik, hogy a megállapodást megkötő felek és a tőlük nem független vállalkozások 10% alatti piaci részesedése esetén is tilos az a versenytársak közötti megállapodás, amely az árak meghatározására vagy a piac felosztására irányul. Továbbra sem tilos azonban 10% alatti piaci részesedés esetén a nem versenytársak között akár az árak, akár a piac felosztása, akár más versenykorlátozó tartalommal létrejövő (vertikális) kartellmegállapodások. Ezen módosítás jogpolitikai indoka az Indokolás szerint az, hogy “a vertikális típusú korlátozások versenypolitikai szempontból kevésbé kártékonyak, lényegében csak akkor veszélyeztetik a versenyt, amennyiben valamelyik fél piaci hatalommal rendelkezik”.

(iii) Az érintett piacon érvényesülő hasonló megállapodások kumulatív hatása (Módosítás 2. és 4.§)

A csekély jelentőségű megállapodásokkal kapcsolatos szabályok alkalmazhatóságát tovább szűkíti a Módosítás által bevezetett azon új rendelkezés, amely szerint tilosak azok a 10%-os piaci részesedés alatti, egyébként csekély jelentőségűnek minősülő versenykorlátozó megállapodások is, amelyek az érintett piacon érvényesülő hasonló megállapodásokkal együttesen a versenyt akadályozzák, korlátozzák vagy torzítják.

Mivel azonban a vállalkozásoktól szerződéseik megkötése körében nem várható el a Versenytörvény szerinti érintett piacon érvényesülő hasonló szerződések esetleges káros versenyjogi hatásainak ismerete, a Módosítás akként rendelkezik, hogy ha a Versenyhivatal valamely egyébként csekély jelentőségű versenykorlátozó megállapodás tekintetében megállapítja, hogy az a piacon érvényesülő más hasonló szerződésekkel együttesen káros hatással van a versenyre, a megállapodás jogellenességét megállapíthatja ugyan, de bírságot a jogellenesnek minősített vállalkozás terhére nem állapíthat meg.

Az érintett piacon érvényesülő hasonló megállapodások hatására vonatkozó szabályt a csekély jelentőségű megállapodásokon kívül a csoportos mentesülés esetére is alkalmazni kell; vagyis a Versenyhivatal a jövőre nézve megállapíthatja a csoportos mentesülés kedvezményének alkalmazhatatlanságát; ilyen esetben a fentiekhez hasonlóan bírság kiszabásának értelemszerűen nem lehet helye.

3.2 Az egyedi mentesítés szabályainak módosítása (Módosítás 6.§)

(i) Határidők, feltételek megállapítása

A Módosítás kötelezővé teszi a Versenyhivatal számára azt, hogy valamely versenykorlátozó megállapodás egyedi mentesítése esetén a mentesítést határidőhöz kösse. Határidő meghatározására a hatályos Versenytörvény alapján is lehetőség volt, azonban nem volt kötelező. A Módosítás indokolása szerint a határidő kötelezővé tételével markánsabbá válik a jogszabályon alapuló normatív mentesség és az egyedi határozaton alapuló mentesség közti különbség.

A Módosítás pontosítja a Versenyhivatal által meghatározható kötelezettségekkel illetve feltételekkel kapcsolatos szabályokat; vagyis különbséget tesz előzetes (vagyis tartalma szerint felfüggesztő) és utólagos (vagyis tartalma szerint bontó) feltételek között és valamennyi eset tekintetében pontosítja az érintett határozat hatályával kapcsolatos rendelkezéseket.

(ii) Az egyedi mentesítésről szóló határozat Versenyhivatal általi módosítása

A Módosítás a kötelezettségek illetve feltételek teljesítése tekintetében új szabályként vezeti be a Versenyhivatal lehetőségét arra, hogy határozatát módosítsa olyan esetekben, amikor a kötelezett a határozatban meghatározott feltételt illetve kötelezettséget nem teljesítette, de ez a mulasztás neki fel nem róható okra vezethető vissza. A hatályos Versenytörvény rendelkezései szerint ilyen esetekben is csak a határozat visszavonására volt lehetőség.

4. AZ ÖSSZEFONÓDÁSOK JOGÁVAL KAPCSOLATOS VÁLTOZÁSOK (A VERSENYTÖRVÉNY VI. FEJEZETE)

4.1 Az irányításszerzésben megnyilvánuló összefonódás szabályozásának változásai (Módosítás 9.§)

(i) Egymástól nem független vállalkozások közötti irányításszerzés

A hatályos Versenytörvény 23.§(1) bekezdésének b) pontja szabályozza az irányítás megszerzésében megnyilvánuló összefonódás tényállását. Eltérően az összeolvadásban illetve a beolvadásban valamint a tevékenységegyesítő közös vállalkozás létrehozásában megnyilvánuló összefonódásoktól, a hatályos Versenytörvény az irányítás megszerzésében megvalósuló összefonódás tekintetében nem határozta meg azt, hogy az csak egymástól nem független vállalkozások viszonylatában minősül összefonódásnak.

A Módosítás ezt a hiányosságot orvosolva akként rendelkezik, hogy az irányításszerzésben megnyilvánuló összefonódás is csak akkor releváns a Versenytörvény rendelkezései szerint, ha az nem független vállalkozások között jön létre. Ugyancsak egyértelművé teszi a Módosítás azt a gyakorlatban már alkalmazott felfogást, hogy az irányításszerzésben megnyilvánuló összefonódás közvetlen illetve közvetett irányításszerzés esetén egyaránt fennáll.

(ii) A közvetlen irányításszerzés fogalmának kiegészülése - a "de facto" előállt irányítás

A Módosítás differenciálja az irányításszerzés definícióját és külön meghatározza a közvetlen irányítás és a közvetett irányítás fogalmát.

A közvetlen irányítás fogalma részben megegyezik a hatályos Versenytörvény rendelkezéseivel, de tartalmaz egy új tényállást is, amely szerint közvetlen irányítással rendelkezik egy vállalkozás (vagy több vállalkozás közösen), ha a másik vállalkozás döntéseinek meghatározó befolyásolására ténylegesen képessé válik ("de facto" előállt irányítás).

A Módosítás indokolása szerint ez a tényállás "egyrészt a vezető testületekben való kölcsönös részvételen keresztül realizálódó összefonódásokat, másrészt a kisebbségi részesedéssel megvalósított irányítást öleli fel, amikor pl. egyik vállalkozás a másikat 25%-os részesedéssel is irányítani tudja, mivel a fennmaradó 75% rengeteg kiszérvényes között oszlik meg."

A rendelkezés célja tekintetében az indokolás az alábbiak szerint fogalmaz: "Ezen eseteknek az irányítás fogalma alá vonásának célja nem az, hogy az engedélyezendő összefonódások köre szélesedjen, ez ugyanis nehezen lenne kikényszeríthető; nincs olyan konkrét időpont, vagy jogi cselekmény, amihez az engedélyeztetési kötelezettséget kötni lehetne."

Az indokolás fenti okfejtése pontosan megfogalmazza a de facto irányításszerzés fogalmának bevezetésével kapcsolatos aggályokat. Amennyiben ugyanis a jogalkotónak valóban nem az engedélyezési kötelezettség tárgyát képező tényállások bővítése lett volna a célja, úgy ezt az engedélybenyújtásának határidejét meghatározó rendelkezések között vagy másutt egyértelműen rendeznie kellett volna. A Módosítás nem tartalmaz ugyanis olyan kivételes szabályt, amely arra utalna, hogy a de facto bekövetkező irányítás megszerzését követő (a Módosítás szerint már nem 8, hanem 30 napos) határidőn belül nem kell az összefonódás engedélyezés iránti kérelmet előterjeszteni.

(iii) A közvetett irányításszerzés fogalmának meghatározása (Módosítás 9.§)

Az irányításszerzésben megnyilvánuló összefonódás fogalmának a gyakorlat tapasztalatain alapuló pontosítására tekintettel a Módosítás bevezeti a “közvetett irányítás” fogalmát; eszerint közvetett irányítással rendelkezik a vállalkozás azon vállalkozás felett, amelyet az általa irányított vállalkozás vele együtt vagy önállóan irányít. A két aláhúzott “irányítás” tekintetében a Módosítás nem differenciál tovább közvetett illetve közvetlen irányítás között, ezért kérdéses, hogy a jogalkotó szándéka valóban az volt-e, hogy a közvetett irányítás csak egy láncszemen keresztül valósuljon meg.

Az indokolás szerint ugyanis “a közvetett résztvevők köre az irányítási kapcsolat valamennyi releváns lépcsőjében értelmezhető, vagyis irányítási kapcsolat bármelyik láncszemében elegendő a közvetett irányítás létének megállapíthatósága”.

Az indokolás meglehetősen homályos megfogalmazása tehát ellentmondani látszik a Módosítás szövegének, amely természetesen betudható lehet annak is, hogy az előterjesztett szöveg a parlamenti vita során ebben a tekintetben módosult.

(iv) A vállalkozásrész fogalmának meghatározása (Módosítás 9. és 13.§)

A vállalkozás részének egy másik vállalkozás részévé válása illetve a vállalkozás része feletti irányításszerzés mint összefonódási tényállások tekintetében lényeges tényállási elem a “vállalkozásrész” fogalma, amely a hatályos Versenytörvényben nem szerepelt. A Módosítás szerint vállalkozásrésznek minősülnek az olyan eszközök vagy jogok (ideértve a vállalkozás ügyfélállományát is), amelynek megszerzése önmagában vagy a megszerző vállalkozás rendelkezésére álló eszközökkel és jogokkal együtt elégséges a piaci tevékenység végzéséhez.

A Módosítás a vállalkozásrész fogalmával párhuzamosan rendelkezik arról is, hogy az engedélyezési kötelezettség hatálya alá tartozás szempontjából azt a nettó árbevételt kell figyelembe venni, amelyet az értékesítő vállalkozás az értékesített eszközök illetve jogok hasznosításával ért el az irányításszerzést megelőző évben.

(v) Az engedélykerési kötelezettség határideje (Módosítás 14.§)

Az engedélykérésre nyitva álló határidő a jelenleg hatályos 8 napról 30 napra emelkedik.

(vi) Az engedélyező határozat módosítása (Módosítás 17.§)

A versenykorlátozó megállapodásokhoz hasonlóan a Módosítás lehetővé teszi a Versenyhivatal számára a feltételekhez kötött illetve kötelezettségek meghatározása mellett kiadott engedély

módosítását abban az esetben, ha a feltételek illetve a kötelezettségek teljesítése az érintett vállalkozásnak fel nem róható okból maradt el. Itt is lehetővé válik tehát a határozat visszavonása mellett annak módosítása is.

(vii) Az eljárási díjak változása (Módosítás 29.§)

Az összefonódások Versenyhivatal általi engedélyezésére irányuló eljárás díja 500,000 Ft.-ról 2,000,000 Ft.-ra változik. Az eljárás díja marad 2,000,000 Ft. abban az esetben, ha a Versenyhivatal azt állapítja meg, hogy nem jött létre összefonódás, ha az összefonódás a meghatározott értékhatárt nem éri el, vagy ha az engedély nyilvánvalóan nem tagadható meg. Abban az esetben azonban, ha a Versenyhivatal határozatának meghozatalára a fentiekől eltérő tartalommal (például feltételek meghatározásával vagy a kérelem elutasításával) kerül sor, további 8,000,000 Ft. eljárási díjat kell fizetni a határozat kézbesítésétől számított 15 napon belül.

5. A GAZDASÁGI VERSENYHIVATAL ELJÁRÁSÁVAL KAPCSOLATOS RENDELKEZÉSEK VÁLTOZÁSAI

(i) Eljárási határidők differenciálása (Módosítás 30.§)

Az egységes 90 napos ügyintézési határidőt a Módosítás részletesen differenciálja.

Kérelemre induló eljárások esetén marad az általános 90 napos határidő azzal a kivétellel, hogy vállalkozások összefonódásának engedélyezése esetén a határozatot 45 napon belül kell meghozni akkor, ha a Versenyhivatal azt állapítja meg, hogy nem jött létre összefonódás, ha az összefonódás a meghatározott értékhatárt nem éri el, vagy ha az engedély nyilvánvalóan nem tagadható meg. Minden más összefonódással kapcsolatos határozatot 120 napon belül kell meghozni (és ebben az esetben alkalmazandó a 8,000,000 Ft.-os díjfizetési kötelezettség is).

(ii) Jogalkalmazási gyakorlatot ismertető közlemény kiadása (Módosítás 19.§)

A Módosítás indokolása szerint “a modern versenyjogok törekvése az, hogy kevés, általánosan megfogalmazott és így a gazdasági környezet változásaihoz képest rugalmasan értelmezhető anyagi jogi szabállyal védjék a hatékony piaci versenyt. Ezt követően nagy szerep hárul a versenyhatóságra és a bíróságokra, hogy döntéseik révén tartalommal töltsék meg a generálklauzula-szerű rendelkezéseket”.

A fentiekre figyelemmel a Módosítás a Versenyhivatal elnöke részére lehetővé teszi azt, hogy a Versenytanács elnökével együttesen a Versenyhivatal jogalkalmazási gyakorlatának alapjait ismertető közleményt adjon ki. A Módosítás szerint a közleménynek kötelező ereje nincs, rendeltetése a jogalkalmazás kiszámíthatóságának növelése.

További információért a fenti publikációval kapcsolatban keresse Dr. Grósz Katalint a Szecskay Ügyvédi Iroda - Moquet Borde Associés-nél telefonon (+36 (1) 353 1255) vagy faxon (+36 (1) 353 1229) vagy e-mailen (mba@szecskay.hu).